

Анатолій ТИБІНЬ

кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту

Людмила ДЕРМАНСЬКА

аспірант,
Тернопільський національний економічний університет

ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ САМООЦІНКИ У ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

У статті обґрунтовано самооцінку як ефективний інструмент управління інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості. У процесі самооцінки здійснено аналіз ділової активності підприємств Тернопільської області. Розраховано трендові зміни чистого доходу від реалізації собівартості реалізованої продукції, валового прибутку та рентабельності виробництва, що дало змогу спрогнозувати показники на 2011-2012 рр.

Ключові слова: досконалість, інноваційний розвиток, самооцінка, управління, харчова промисловість.

Послідовна реалізація проголошеного курсу на вступ до ССТ та європейську інтеграцію України вимагає

досконалості дозволяє провести дослідження і вимір потужності управлінського потенціалу підприємства.

прискорення підготовки вітчизняних підприємств до жорстких умов міжнародних ринків, що може бути досягнуто тільки через впровадження ефективних систем менеджменту, застосування сучасних інструментів управління. Для підтримки цього руху надзвичайно важливо гармонізувати вітчизняні підходи у галузях стандартизації, акредитації, підтвердження відповідності до європейської практики. На

оцінити ефективність системи управління підприємства. Крім того, модель допомагає у проведенні так званої самооцінки (самостійне дослідження менеджерами своєї системи управління). Коли модель вдосконалення була представлена в Європі в якості Європейської премії за якість, вона стала розглядатися як інструмент, що дозволяє підприємствам харчової промисловості оцінювати рівень свого розвитку

внутрішньому ринку реалізується курс на створення умов для вільної, рівноправної конкуренції усіх суб'єктів господарювання, коли запорукою успіху буде спроможність стабільно випускати високоякісну продукцію за конкурентоздатною ціною. Важливим інструментом для досягнення поставлених цілей є використання самооцінки, що дозволить підприємствам харчової промисловості визначити рівень свого розвитку, виявляти переваги та недоліки систем управління, а також шляхи інноваційного розвитку.

Дослідження потенціалу підприємств та удосконалення їх діяльності у плані інновацій не випадково привертала й привертає пильну увагу вітчизняних дослідників. Ґрунтовне дослідження різних аспектів інноваційної діяльності та ефективних шляхів інноваційного розвитку підприємств здійснили у своїх працях Алексеев В. [1], Дандон Э. [2], Мазаракі А. [4], Пичугина Т. [6], Сіренко Н. [7] та інші. Однак попри важливість проведених досліджень, темою наукових дискусій залишається визначення ефективних інструментів управління інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості.

Метою нашої статті є обґрунтування процесу здійснення самооцінки як ефективного інструменту управління інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості. Для досягнення поставленої мети виконувалися завдання, які пов'язані з аналізом ділової активності підприємств Тернопільської області та визначенням динаміки цього показника на 2011-2012 роки.

В умовах сьогодення діяльність підприємств харчової промисловості потребує нових ефективних інструментів управління. Застосування моделі

відносно еталонного рівня, виявляти переваги своїх систем управління, а також визначати області, де доцільно проводити поліпшення.

Наукові дослідження показали, що немає сенсу починати застосовувати модель до тих пір, поки менеджери не адаптують фундаментальні концепції, які формують основу філософії моделі досконалості, у діяльності підприємства.

Основою удосконалення бізнесу підприємств харчової промисловості є матриця оцінки RADAR [1, с. 50]. RADAR – це оцінний механізм на базі моделі EFQM. Абревіатура RADAR означає цикл оцінки системи : результати – підхід – впровадження, розгортання підходу за рівнями підприємства – оцінка (чи самооцінка) і перегляд (аналіз для перегляду і спроб актуалізації). Результати відображають позитивні тенденції або стабільний добрий стан, відповідають встановленим цілям і є кращими відносно інших підприємств. Досягнення таких результатів обґрунтоване застосуванням грамотних підходів. Застосовані підходи є раціональними, продуманими, добре спланованими і регламентованими, чітко орієнтованими на задоволення потреб зацікавлених сторін. Вони інтегровані у корпоративну політику і стратегію та взаємопов'язані та існують для всіх напрямків діяльності і при впровадженні строго систематизуються.

Підхід і його реалізація є предметом постійної оцінки і аналізу, одержані результати використовуються для визначення і ранжування сильних та слабких сторін, планування і реалізації діяльності підприємств харчової промисловості.

Наукові дослідження показали, що модель припускає

оцінку «справа наліво». Ми вважаємо, що діагностика завжди йде від симптомів до причин, від результатів – до організаційних причин, що викликали їх. Самооцінка є «профілактичним дослідженням». Для дослідження системи якості або системи управління ми вважаємо за необхідне прямувати від результатів до підходів.

Сьогодні самооцінку слід сприймати як критичний самоаналіз, який разом з бенчмаркінгом повинен бути невід'ємною частиною управління діяльністю підприємств харчової промисловості.

У самооцінці на практиці реалізується методологія постійного вдосконалення Шухарта-Демінга: «Плануй –

Зроби – Перевір – Дій», хоча Е. Демінг віддавав перевагу варіанту: «Плануй – Зроби – Вивчи – Дій». Цикл Шухарта-Демінга символізує принцип повторення у вирішенні проблеми – досягнення поліпшення крок за кроком і повторення циклу вдосконалення багато разів, використовуючи знання, накопичені на попередній стадії [6, с. 56-57].

Взаємозв'язок самооцінки діяльності підприємств харчової промисловості і інноваційного циклу доцільно представити як взаємозв'язок послідовних дій: «Плануй – Вироби – Проаналізуй – Дій» (рис. 1).

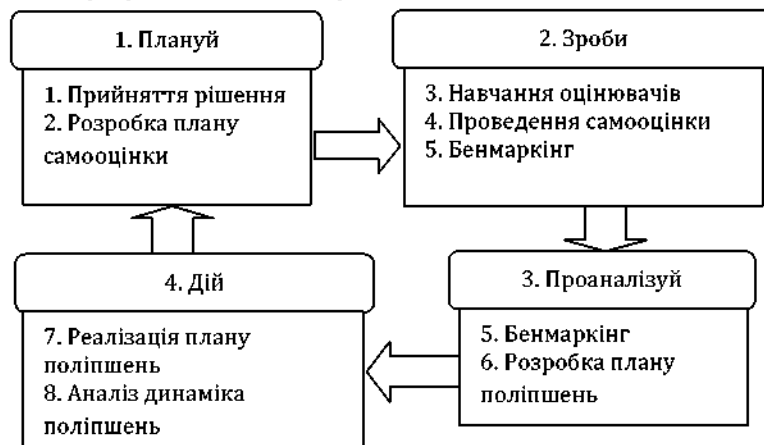

Рис. 1. Взаємозв'язок самооцінки діяльності підприємств харчової промисловості та інноваційного циклу

Ми вважаємо, що модель може і повинна змінюватися для конкретного підприємства харчової промисловості з огляду на специфіку його діяльності. З іншого боку, модель універсальна і не вимагає ніяких змін. На нашу думку, на початковій стадії використання самооцінки найпростіше застосовувати стандартну модель і порівнювати свої результати з результатами інших підприємств, що проводять аналогічну самооцінку.

У процесі самооцінки підприємств харчової промисловості доцільно здійснити аналіз ділової активності, який характеризується показниками рентабельності, фондоддачі, фондомісткості, витрат на 1 грн. реалізованої продукції. На підприємствах харчової промисловості Тернопільської області спостерігається тенденція до зростання рентабельності виробництва (табл. 1).

Таблиця 1. Аналіз рентабельності виробництва підприємств харчової промисловості Тернопільської області за 2006-2010 рр.

Підприємства	Рентабельність, %					абсолютні відхилення, %				відносні відхилення			
	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2010/2006 рр.	2010/2007 рр.	2010/2008 рр.	2010/2009 рр.	2010/2006 рр.	2010/2007 рр.	2010/2008 рр.	2010/2009 рр.
ЗАТ «Тернопільський молокозавод»	19,3	16,0	18,5	23,0	20,0	0,7	4,0	1,5	-3,0	1,04	1,25	1,08	0,87
ТОВ «Сім-Сім»	10,2	8,6	23,0	5,0	9,6	-0,6	1,0	-13,4	4,6	0,94	1,12	0,42	1,92
ДП «Марилівський спиртовий завод»	31,0	19,4	41,0	28,0	33,0	2,0	13,6	-8,0	5,0	1,06	1,7	0,8	1,18
ВАТ «Борщівський сирзавод»	37,0	20,0	5,3	5,4	13,7	-23,3	-6,3	8,4	8,3	0,37	0,69	2,58	2,54
ДП «Залізецький спиртовий завод»	30,0	31,0	33,0	27,0	33,0	3,0	2,0	0	6,0	1,1	1,06	1,0	1,22
ПП «Альма-Віта»	7,4	12	1,6	8,5	13,7	6,3	1,7	12,1	5,2	1,85	1,14	8,56	1,61

Здійснивши аналіз даних табл. 1, можна констатувати, що ВАТ «Тернопільський молокозавод» у 2010 р. збільшив рентабельність виробництва порівняно з 2008 р. на 1,5%, з 2007 р. – на 4%, з 2006 р. – на 0,7%, що є позитивною тенденцією і свідченням того, що підприємство впроваджувало інноваційне обладнання.

На підприємстві ТОВ «Сім-Сім» спостерігалось зростання рентабельності виробництва у 2010 р. порівняно з 2009 р. на 4,6%, але порівняно з 2008 р. відбулося зниження рентабельності виробництва на 13,4%.

Підприємство ДП «Марилівський спиртовий завод» у 2010 р. підвищило рентабельність виробництва

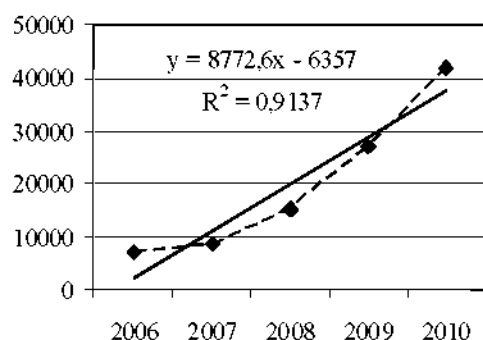
По підприємству ВАТ «Борщівський сирзавод» спостерігалася тенденція щодо зростання рентабельності продукції у 2010 р. порівняно з 2009 р. на 8,3%, з 2008 р. – на 8,4%, але очевидна тенденція до її зниження порівняно з 2007 р. на 6,3% і з 2006 р. – на 23,3%.

Підприємство ПП «Альма-Віта» демонструвало зростання рентабельності у 2010 р. порівняно з попередніми роками: на 5,2% порівняно з 2009 р., на 12,1% - з 2008 р., на 1,7% - з 2007 р. та на 6,3% - з 2006 р.

враховувати перспективи його збереження і збільшення в майбутньому. Для цього необхідно здійснювати відповідний аналіз і прогнозування найбільш доцільних траєкторій розвитку підприємства, що визначають можливі сценарії його розвитку і виявляти найбільш важливі, переломні моменти, коли потрібне ухвалення принципових рішень, що дозволяють уникати кризових ситуацій і забезпечувати стійкий розвиток підприємства.

Таблиця 2. Аналіз ефективності діяльності ЗАТ «Тернопільський молокозавод» за 2006-2010 рр.

Показник	Чистий дохід від реалізації	Собівартість	Валовий прибуток
----------	-----------------------------	--------------	------------------

в) Валовий прибуток

Продовження рис. 2

Таблиця 3. Прогнозування показників діяльності ЗАТ «Тернопільський молокозавод» на 2011-2012 рр.

Показники	Чистий дохід від реалізації	Собівартість	Валовий прибуток	Рентабельність виробництва
2010 р.	253119	211275	41844	20,00%
2011 р.	270389,8	224111	46279	20,65%
2012 р.	320378,7	265328	55051	20,75%
абсолютні відхилення				
2011/2010 рр.	17270,8	12836	4434,6	0,65%
2012/2011 рр.	49988,9	41216	8772,6	0,10%
відносні відхилення				
2011/2010 рр.	6,82	6,08	10,60	3,25
2012/2011 рр.	18,49	18,39	18,96	0,48

Використання моделі досконалості діяльності підприємств, що дозволила спрогнозувати майбутній чистий дохід, собівартість, валовий прибуток і рентабельність дозволяє зробити висновки щодо необхідності впровадження нового обладнання та дотримання відповідних параметрів, рівнів собівартості продукції підприємств харчової промисловості Тернопільської області. Як видно з табл. 3, підприємство ЗАТ «Тернопільський молокозавод» буде працювати у 2011-2012 рр. ефективно в тому випадку, якщо темпи зростання чистого доходу від реалізації і валового прибутку будуть випереджати темпи зростання собівартості відповідно на 6,74% і 4,52% у 2011 р. та на 0,1% і 0,57% у 2012 р.

Здійснивши дослідження поставленої проблематики, можна констатувати, що для моделювання інноваційного розвитку підприємства харчової промисловості необхідно вибрати систему показників, яка не лише характеризує різні варіанти інноваційного розвитку підприємства, але і містить можливість свого розширення, тобто його показники повинні розраховуватися в динаміці. Тому при моделюванні цього розвитку необхідно включати лише ті показники, які є вимірними і розглядаються як основні. Це дозволяє забезпечити допустиму розмірність моделі. Інакше робота з нею буде пов'язана з великими обчислювальними труднощами, що негативно позначиться на точності результатів моделювання.

Сьогодні самооцінку слід сприймати як критичний самоаналіз, який разом з бенчмаркінгом повинен бути невід'ємною частиною управління діяльністю та інноваційними процесами підприємств харчової промисловості зокрема. Саме самооцінка дасть змогу здійснювати відповідний аналіз і прогнозування найбільш доцільні траєкторії розвитку підприємства, що визначають можливі сценарії його розвитку і виявляти найбільш важливі, переломні моменти, коли

потрібне ухвалення принципових рішень, які дозволяють уникати кризових ситуацій і забезпечувати стійкий інноваційний розвиток підприємства.

Використання самооцінки у процесі аналізу поточної діяльності і окреслення подальших перспектив розвитку підприємств визначає її важливість. Однак необхідне подальше її удосконалення в практичній діяльності, що потребує нових досліджень.

Список літератури

1. Алексеев В. Круговой график-радар / В. Алексеев // ММК. - 2004. - №9. - С. 50-51.
2. Дандон Э. Инновации: как определять тенденции и извлекать выгоду / Э. Дандон ; Пер. с англ. - М. : Варшина, 2006. - 304 с.
3. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект: монографія / [Саблук П. Т., Шпикуляк О. Г., Курило Л. І. та ін.] - К: ННЦІАЕ, 2010. - 706 с.
4. Мазаракі А. Інновації як джерело стратегічних конкурентних переваг / А. Мазаракі, Т. Мельник // Вісник КНТЕУ. - 2010. - №2. - С. 5-17.
5. Нагорний Є. В. Інноваційні напрями розвитку підприємств цукрової та спиртової галузей харчової промисловості / Є. В. Нагорний // Проліми науки. - 2009. - № 1. - С. 37-40.
6. Пичугина Т. С. Инновационные решения рекреационного менеджмента / Т. С. Пичугина. - Харьков, 2008. - 95 с.
7. Сіренко Н. М. Управління інноваційною системою аграрного підприємства / Н. М. Сіренко // Економіка АПК. - 2009. - №9. - С. 43-46.
8. Чабан Г. В. Сутність і зміст інноваційної політики на сучасному етапі // Економічний вісник університету : зб. наук. пр. / Г. В. Чабан. - Переяслав-Хмельницький, 2010. - Вип. 15/1. - С. 131-143.

РЕЗЮМЕ

Тыбинь Анатолий, Дерманска Людмила

Использование результатов самооценки в процессе управления инновационным развитием предприятий пищевой промышленности

В статье обоснована самооценка, как эффективный инструмент управления инновационным развитием предприятий пищевой промышленности. В процессе самооценки осуществлен анализ деловой активности предприятий Тернопольской области. Рассчитаны изменения трендов чистого дохода от реализации себестоимости реализованной продукции, валовой прибыли и рентабельности производства предприятия, которое дало возможность спрогнозировать показатели на 2011-2012 гг.

RESUME

Tybin' Anatolij, Dermans'ka Lyudmyla

Usage of the results of self-rating in the process of management of innovative development of enterprises of food industry

In the article self-rating, as an effective instrument of management of innovative development of enterprises of food industry is grounded. In the process of self-rating of the analysis of business activity of enterprises of the Ternopil region is carried out. Calculation of the trend changes of net profit from realization of cost of the realized units, gross receipt and profitability of production of enterprise enabled to forecast indexes on 2011-2012 is done.

Стаття надійшла до редакції 25.10.2011 р.